

Новија америчка историја представљала је непрестано измештање на Запад – људи, идеја, трговине, чак и политичке моћи. Калифорнија и Тексас, две највеће америчке државе, два су супротна пола Запада и то веома другачија. Већим делом 20. века, постојбина Силиконске долине и Холивуда представљала је паметнији, привлачнији и модернији од два пола: њена предграђа и аутопутеви, трендови и хирови, њено фантастично расно мешање, све то се раширило светом. Тексас, некада члан Конфедерације, каскао је за Калифорнијом. Његов клише били су хришћански конзервативци у каубојским чизмама, баш какав је био извесни председник. Али, полови могу да замене места. Да ли се то управо дешава?

Лако је доказати да је Калифорнија у чабру. Почетком овог месеца некадашња златна држава почела је да исплаћује повериоце, укључујући пореско рефундирање, пословне трошкове и студентске стипендије, у меницама. Гувернер Калифорније, Арнолд Шварценегер изјавио је да је разлика између пројектованих трошкова и прихода за текућу фискалну годину достигла језивих 26 милијарди долара. Пошто новог буџета нема на виду да закрпи ову рупу, једна кредитна агенција већ је снизила Калифорнији рејтинг. Сви буџети се крешу, универзитети ће примати мање студената, затвореници ће бити отпуштани раније, а програми за помоћ најугроженијима биће повучени.

Рај је поплочан и наплаћује се паркирање

Многе америчке државе су у буџетској кризи; али криза у Калифорнији показатељ је два темељнија проблема ове државе. У свом златном добу током 50-их и 60-их, својој средњој класи (не само технолошкој елити) Калифорнија је нудила амерички сан, са све школама и универзитетима у предграђима и завидном физичком инфраструктуром. Ових дана, стопа незапослености достигла је 11.5%, два процента изнад националног просека. У неким калифорнијским градовима какви су Фрезно, Мерсед и Ел Центро, стопе незапослености веће су него у Детроиту. Њихови путеви и школе се распадају. Сваке године, Калифорнију напушта 100.000 Американаца више него што у њу уђе.

Други проблем у вези је са нефункционалном влашћу. Ниједна држава нема толико служби са преклапањем надлежности, нити законодавство које је толико прекројило бирачко тело. Изборне иницијативе, опојна дрога демократије, оставиле су само око четвртине буџета на коришћење изабраним политичарима (један од разлога за

срезивање буџета је чињеница да су гласачи одбацили повећање пореза у склопу мера стављених на гласање у мају). Далеко од тога да је калифорнијска власт јефтина: она држи други највећи ниво пореза на доходак у Америци (иза Хаваја). Заиста, високи порези удружени са наметљивом регулацијом бизниса и еколошким мерама доведеним до сулуде крајности, постепено су удавили једну од некада најдинамичнијих државних економија. Примера ради, часопис "Чиф игзекјутив" проглашавао је Калифорнију за најгору државу за пословање у свакој од претходне четири године.

Насупрот томе, Тексас је у истом гласању изабран за најбољу државу. Добро се снашао у рецесији, незапосленост му је два процента испоод националног просека, и има једну од најнижих стопа одузимања хипотека. Једним делом, разлог томе је што тексашке банке, тешко погођене претходним крахом тржишта некретнина, овај пут нису претеривале са кредитима. Али, Тексас такође нуди другачији модел, заснован на малом државном апарату. Тексас нема порез на капиталну добит, нити порез на доходак, већ представља повољно окружење за бизнис, толерантно према имигрантима. Дом је већем броју компанија на листи 500 најбољих часописа "Форчјун" него била која друга држава – има их 64, у поређењу са калифорнијских 51 или њујоршких 56. И, како се већ догађа са местима у моди, некадашње мане сада делују као предности (раван и ружни крајолик олакшава ширење аеродрома у Даласу за разлику од лосанђелоског, заробљеног између мора и планина). Истовремено, стари конзервативни стереотипи све више се доводе у питање: два водећа кандидата за будућег градоначелника Хјустона су црни мушкарац и бела лезбејка. Такође, Тексас је у бољим односима са Мексиком него што је то Калифорнија.

Амерички конзервативци већ су почели да користе овај срећни обрт: Артур Лефер, економиста регановац, слави опуштени тексашки модел на рачун Реганове, сада безнадежно левичарске родне државе. Упркос свему овоме, још увек делује преурањено препустити будућност Америке држави „Усамљене звезде“. За почетак, тексашки модел има сопствене проблеме. Тексас није инвестирао довољно у образовање и многи стручњаци с правом брину о „изгубљеној генерацији“ претежно хиспано тексашана који нису довољно образовани да би могли да задовоље захтеве економије знања. Тренутна имиграција ће вероватно преобратити Тексас из републиканске црвене у демократску плаву; „Латиноси“ би могли да захтевају „гломазнију“ државу, сличнију Калифорнији, која би их образовала и пружила им пристојну здравствену негу. Али, тако Тексас може да заврши са истим оним претерано моћним удружењима у јавном сектору, каква су допринела слому власти у Калифорнији.

Друго, никада се није исплатило бити на супротној страни од државе са толико инвентивних људи колико их има Калифорнија. Чак и ако је Холивуд у були, још увек гаји неупоредив број индустрија будућности, као и најдинамичнију индустрију ризичног

капитала на планети; нема изгледа да ће се „Гугл“ и друштво из Маунтин Вјуа преселити у Остин, мада су многи који тек започињу то урадили. Калифорнија такође поседује изванредну способност да се изнова самоосмишљава – као што је и учинила када је одбрамбена индустрија пропала на крају хладног рата. Могуће је да ће одбацивање пореских повећања „изгладнети звер“ и промовисати структурне реформе. Референдум о новом прелиминарном изборном систему могао би да стави тачку на политичке поларизације. Лењост Шварценегера у спровођењу власти могла би да се испостави не као велика пропуштена шанса, већ као замајац реформи.

Педесет лабораторија, једна чаробна формула

Истина је да би обе државе могле да уче једна од друге. Тексасу још увек недостају велики калифорнијски универзитети, а заостаје и у културној сфери. Калифорнија би могла да усвоји не само тексашку минималну државу, већ такође и мање једностран приступ политици и срдачнији однос према Мексику. Не постоји савршен модел власти, већ само амерички гениј који је створио 50 лабораторија државне политике које се такмиче да пронађу најбоље решење, баш какво је немилосрдно надметање нових успешних компанија од Портланда до Питсбурга, које ће извући земљу из садашње депресије. Али, чисто ради одавања признања Тексасу као и ради упозорења Шварценегеровом наследнику, треба рећи да две најпросперитетније државе делују као такмаци више него икада раније.

Превела Јована Папан

(http://www.economist.com/displayStory.cfm?story_id=13990207)